

ENGINEERING ACCOUNTING MANAGEMENT AGAINST FINANCIAL CRISIS

Timotin Ludmila

Technical University of Moldova, 168 Ștefan cel Mare și Sfânt Bd., Chișinău, Republic of Moldova
ludmila.timotin@emc.utm.md

Received: November, 24, 2018

Accepted: December, 20, 2018

Abstract: The world we are living in is the one of economies universalization, and especially, of financial markets globalization. The abolition of economic borders for different countries has also monetarization in the implications of businesses companies with the help of accounting. At the same time, the financial engineering accountancy is based on a series of postulates and accounting principles, the printer and the postulate of the monetary unit. This postulate states that monetary unit is the most effective mean by which users can make changes in capital and exchanges of goods and services. This is the reason for which the accounting normalizers were permanently concerned in finding reliable models of reflecting this. In spite, there are instruments and techniques which distort the companies results. The article analyzes the principles of creative accounting, the basic notions, the creative accounting techniques that can be used by the management of economic entities and the motivational factors that determine the application of a certain creative accounting technique.

Key words: *statement of income, creative accounting, accounting engineering, company performance*

CZU 658.14.012.4:338.124.4

Introducere

Cel mai utilizat model pentru reflectarea performanțelor companiilor este contul de profit și pierdere. Valoarea informațională a acestei componente a situațiilor financiare rezidă în cea care redă performanța întreprinderii, adică, indică gradul în care aceasta și-a realizat obiectivele pe linia obținerii profitului. Totodată, contabilitatea financiară inginerească se fundamentează pe o serie de postulate și principii contabile, printre care și postulatul unității monetare. Acest postulat afirmă că unitatea monetară este mijlocul cel mai eficace prin care se pot prezenta utilizatorilor variațiile capitalului și schimburile de bunuri și servicii. El se bazează pe caracteristicile unității monetare: relevanță, simplitate, disponibilitate, inteligibilitate și utilitate. Aplicarea lui depinde de obiectivul fundamental al contabilității financiare conform căruia informațiile contabile sunt utile pentru comunicarea informațiilor economice și pentru luarea deciziilor economice raționale. În contul de profit și pierdere apar fluxurile care determină rezultatul, înțeles, în principiu, ca variație a

capitalurilor proprii în cursul unui exercițiu financiar. Performanța întreprinderii se face, însă, în mod diferit, în funcție de interesul utilizatorilor, de principiile, convențiile și normele contabile reținute pentru determinarea rezultatului adică politica de contabilitate.

Totodată, contabilitatea a fost tratată ca o artă: ”de a falsifica sau truca un bilanț” ”arta de a prezenta beneficiile”; ”arta de a prezenta un bilanț”; ”arta de a crea provizioane” [1].

Noțiunea de **managementul contabilității inginerești** mai puțin întâlnită în literatura de specialitate, de regulă intitulată contabilitatea creativă.

Contabilitate creativă urmărește prezentarea noțiunilor de bază, a tehnicilor de contabilitate creativă care pot fi utilizate de conducerea entităților economice și a factorilor motivaționali care determină aplicarea unei anumite tehnici de contabilitate creativă. Este analizată, de asemenea distanța între contabilitatea creativă și imaginea fidelă sau fraudă, inclusiv relația dintre contabilitatea creativă și alte concept cum ar fi **managementul financiar ingineresc**.

Conceptul de contabilitate creativă (eng. creative accounting) are mai multe termene echivalente în funcție de țara în care acestea sunt folosite, așa cum se observă în tabelul de mai jos:

Table 1

Termene echivalente ale conceptului de contabilitate creativă (inginerescă)	
Țara	Echivalentul contabilității creative (inginerești)
Elveția	Bilanzmanipulation (manipularea bilanțului), Bilanzkosmetik (cosmetizarea bilanțului), heisse Luft;
Germania	Trickserein, Bilanzartistik, geschönte Jahresrechnung, Serifenblasen
Olanda	Winstegalisație (egalizarea profiturilor), Creatif boekhouden, Creatieve jaarverslaggeving, Winststuring, Windstflattering, Verliesmaximalisație
Franța	Bricolage, Fabricated accounts, Unlimited creativity
SUA	Cooking the books, fabricated numbers, fiddle the numbers, more debits than credits, earnings management
Italia	Politiche di bilancio
Japonia	Furyo Kessan (contabilitate neadecvată), Funshoku (window-dressing), Karauri (dummy, „empty sales”), Mae-da-oshi
Australia	Fudging, Manipulative accounting, Feral accounting
Marea Britanie	Window-dressing, Accounting for profits, Bubbles, Enronitis

Sursa: [3]

În literatura de specialitate sunt prezentați numeroși factori care îi determină pe manageri să utilizeze tehnicile de contabilitate creativă. Costurile rezultate din conflictul de interese în cazul în care remunerațiile managerilor sunt determinate de mărimea rezultatului contabil, atunci aceștia vor fi tentați să aibă un comportament oportunist, optând pentru acele proceduri care să le permită menținerea acestor drepturi la un nivel ridicat. Astfel, dacă prin contractul de management este fixat un rezultat țintă iar excedentul nu este remunerat suplimentar, managerii vor dori să utilizeze această depășire pentru creșterea bonusurilor viitoare. Dacă rezultatul este important dar inferior acelei limite maxime, în condițiile în care plusul de câștig obținut de manageri nu este important (utilitatea marginală este descrescătoare și/sau cotele de impozitare sunt crescătoare – în cazul impunerii globale a veniturilor), atunci aceștia nu sunt motivați să crească rezultatul. Există și situația în care câștigurile se află mult sub limita maximă, se va recurge la procedeul numit big bath (marea îmbăiere), conform căruia, în anul în care entitatea economică înregistrează pierderi, managerii majorează pierderea respectivă prin includerea tuturor pierderilor probabile viitoare, ceea ce va permite prezentarea unor câștiguri ridicate în anii care urmează. În cazul entităților de utilitate publică, sub autoritatea statului, managerii, în scopul de a evita presiunile din partea guvernului și de a mări subvențiile acordate firmei, aleg acele proceduri contabile care reduc profitul. De asemenea, unele entități nu sunt interesate ca rezultatele lor să fie foarte mari, deoarece anunțarea unor profituri mari va determina creșterea datoriei privind impozitul pe profit și a presiunii sindicatelor pentru majorarea salariilor. Managerii incompetenți își concentrează atenția asupra unor aranjamente particulare și neglijează sistemul de informare contabilă și ratele financiare care încep să se deterioreze. O entitate economică ajunsă în acest stadiu, începe indubitabil, să utilizeze contabilitatea creativă. Deoarece entitatea a obținut rezultate necorespunzătoare, pentru a ascunde activitatea neperformantă, pentru a asigura continuitatea activității și managerii utilizează tehnici de contabilitate creativă, adoptând astfel o poziție defensivă. Utilizarea contabilității creative este rezultatul creșterii volatilității unora dintre elementele pieței. Astfel, trecerea de la moneda constantă la ratele de schimb fluctuante, creșterea ratei dobânzii corelată cu creșterea ratei inflației, perioadele de criză economică în general, au avut ca rezultat creșterea incertitudinilor. În aceste condiții, entitățile sunt motivate să adopte instrumente de reducere a riscului [4].

Apare însă o problemă, și anume aceea că în domeniul instrumentelor financiare practica este, în mod constant, înaintea reglementărilor, ceea ce induce necesitatea utilizării contabilității creative. Caracterul extrem de variat al activităților economice impune o serie de particularități în ceea ce privește evaluarea acestora. Pentru a reprezenta cât mai bine imaginea unei activități date, este necesară acordarea unei marje de libertate. Această libertate se traduce prin existența opțiunilor în materie de evaluare, care deși e legitimă, le permite entităților economice să-și netezească rezultatele.

Dezvoltarea contabilității creative este legată deseori de limitele pe care le prezintă unele concepte contabile. Naser K. a precizat că incapacitatea costului istoric de a-și proba relevanța și fiabilitatea în condiții de inflație stimulează utilizarea tehnicilor de contabilitate creativă. Astfel, în condiții de inflație, elementele patrimoniale de activ sunt subevaluate iar

unii manageri sunt de părere că pentru a compensa diferența dintre costul istoric al activelor și valoarea lor de piață, o parte din datorii ar trebui ascunse.

De aceea, utilizarea valorii juste ca bază de evaluare ar stimula mai puțin managementul să ascundă datoriile (să utilizeze scheme de finanțare afara bilanțului). Pe de altă parte, valoarea justă este extrem de subiectivă, atât în ceea ce privește determinarea ei cât și a perioadei și momentului de actualizare a acesteia. De asemenea, cerința ca situațiile financiare să asigure o imagine fidelă poate favoriza utilizarea contabilității creative. În general, se acceptă că pentru obținerea imaginii fidele este necesară respectarea cu sinceritate a regulilor contabile. Totuși, conformitatea cu regulile nu este întotdeauna suficientă. Regulile contabile nu pot acoperi toate aspectele realității economice deosebit de complexe, regulile nu se pot substitui raționamentului profesional în determinarea a ceea ce constituie imaginea fidelă în fiecare caz în parte.

Din acest motiv, în legislația țărilor din UE a fost preluată o prevedere din Directiva a IV-a, conform căreia “atunci când aplicarea unei norme (reguli) contabile nu este suficientă pentru a da o imagine fidelă, în anexă (note n.n.) trebuie să fie furnizate informații complementare” și “dacă într-un caz excepțional, aplicarea unei norme contabile se consideră necorespunzătoare pentru a da o imagine fidelă a patrimoniului a situației financiare sau a rezultatului, 19 trebuie să se facă derogare de la această normă”. Aceasta înseamnă că imaginea fidelă este atinsă, în acest caz, doar prin neconformitatea cu regulile în vigoare.

Utilizatorii informației contabile pot contribui la utilizarea contabilității creative prin importanța excesivă acordată rezultatului contabil. Investitorii caută, în general, creșteri stabile ale rezultatelor și, prin urmare, încurajează entitățile economice să-și netezească rezultatele pentru a satisface exigențele acestora. Astfel, societățile cotate se tem să publice rezultate volatile, cu creșteri și scăderi dramatice. Ele preferă să arate o creștere ușoară dar sigură a profitului de la un an la altul. O entitate care publică creșteri constante ale profitului de la un an la altul va fi mai apreciată decât cea entitate care publică profituri într-un an și pierderi în alt an, cu toate că suma lor cumulată este aceeași la ambele entități. Netizarea rezultatelor presupune utilizarea unor tehnici pentru reducerea deviației rezultatului publicat de la mărimea considerată normală sau așteptată. Ideea că entitățile ar proceda intenționat la netizarea rezultatelor a fost sugerată de Hepworth (1953) și dezvoltată de Gordon (1964), cu următoarele teoreme:

1. Criteriul pe care un manager îl utilizează în procesul de selectare a principiilor contabile este maximizarea propriei utilități;
2. Utilitatea managerului se mărește o dată cu creșterea siguranței postului său, părții ce îi revine din profit și dimensiunii societății pe care o conduce;
3. Atingerea obiectivelor prezentate în teorema 2 depinde, parțial, de satisfacția acționarilor vizavi de performanțele societății;
4. Satisfacția acționarilor, în ceea ce privește rata de creștere a profitului, este esențială pentru ca managerii să poată acționa în vederea atingerii propriilor obiective [5].

Un exemplu de netezire a rezultatului este cazul companiei Microsoft care a amânat recunoașterea unei părți din profitul realizat din vânzarea de produse-program pentru a acoperi în exercițiile viitoare, eventualele costuri de upgrade.

Ingineria contabilă sau creative se referă la practicile de contabilitate care derive din practicile de contabilitate standard. O viziune asupra ingineriei contabile, dar și cea mai complex este expusă de Naser, considerând-o:

1. Procesul prin care, data fiind existența unor reguli, se manipulează cifrele contabile, și profitând de flexibilitate, se alege acele practice de măsurare și informare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce el ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc;
2. Procesul prin care tranzacțiile sunt structurate de asemenea manieră încât să permit producerea rezultatului contabil dorit. [2].

Mulți dintre noi s-au întrebat poate de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu guvernarea, al salariaților sau terților, acțiune care implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj incorect sau ilegal. Frauda poate apărea ca urmare a unor evenimente de genul: **dacă fraudă și ingineria contabilă** sunt două noțiuni sinonime. Termenul **fraudă** se referă la o acțiune cu caracter intenționat întreprinsă

- Manipularea sau modificarea înregistrărilor sau a documentelor (falsificarea lor în scopul denaturării sau ascunderii adevărului);
- Deturnarea unor active sau furtul acestora;
- Alocarea necorespunzătoare a unor active care poate duce la înrăutățirea situației financiare a entității cu consecințe directe asupra continuității activității acesteia;
- Eliminarea sau omiterea efectelor unor tranzacții din înregistrări sau documente sau înregistrarea de tranzacții fără substanță, în scopul cosmetizării situațiilor financiare;
- Aplicarea greșită, în mod intenționat, a politicilor contabile în vederea prezentării unor situații financiare care să inducă în eroare utilizatorii acestora.

Prin urmare nu putem spune că fraudă și contabilitatea creativă sunt în mod absolut sinonime. Ambele sunt acțiuni intenționate, însă în general, contabilitatea creativă respectă legea, nu și spiritul acesteia. Contabilitatea creativă este legală, poate chiar fi un factor de atingere a imaginii fidele atunci când este aplicată cu bună credință. Dar, în același timp, se poate dovedi că este mai aproape de fraudă, dacă portițele din reglementări sunt folosite pentru obținerea unor avantaje ale unor categorii de utilizatori ai informației contabile, în detrimentul altora.

Concluzionând, putem afirma că *ingineria contabilă* reprezintă un ansamblu de procedee ce au ca obiectiv modificarea nivelului rezultatului în vederea optimizării sau minimizării situațiilor financiare, fără ca acele două obiective să se excludă reciproc; procedeele utilizate au la bază alegerile premise de reglementările contabile, posibilitățile deschise de slăbiciunile și carențele normelor contabile, dar și de mecanismele prin care contabilitatea poate interveni: determinarea interpretării contabile a unei tranzacții juridico-financiare sau elaborarea unui mecanism juridico-financiar cu scopul modificării rezultatului sau situațiilor financiare.

O componentă importantă a inginerii contabile fiind tehnica de manipulare a performanțelor întreprinderii care sunt oferite de tratamentele și politicile contabile. În continuare vom prezenta câteva situații din ingineriile contabile și impactul lor asupra imaginii performanțelor companiei. Dacă ne referim la stocuri și anume la costul de achiziție acesta trebuie să cuprindă prețul de cumpărare; taxe de import și alte taxe; costuri de transport, alte costuri (IAS2).

Exemplu 1:

Compania "X" achiziționează mărfuri în următoarele condiții: preț de cumpărare al mărfurilor 450000000 um, cheltuieli de transport 100000000 um, veniturile obținute din vânzarea mărfurilor sunt de 3506188000 um.

Managerul companiei poate să opteze pentru a include sau nu a cheltuielile de transport în costul de achiziție, obținând, astfel, rezultate contabile diferite.

Table 2

Extras din contul de profit și pierdere, mii u.m.

Elemente	Cheltuielile de transport se include în costul de achiziție	Cheltuielile de transport se exclude din costul de achiziție
Venituri din vânzarea mărfurilor	3.506.188	3.506.188
Cheltuieli privind mărfurile vândute	(600.000)	(500.000)
-Preț de cumpărare	450.000	450.000
-cheltuielile de transport	100.000	100.000
Cheltuieli de manipulare	50.000	50.000
Rezultat	2.906.188	3.006.188

Concluzionând, că decizia companiei de a include cheltuielile de transport în costul de achiziție conduce la obținerea unui rezultat mai mic. În situația în care compania trece printr-o perioadă dificilă, care i-ar umbri imaginea, dezamăgind utilizatorii informațiilor sale, managerii vor fi preocupați să găsească modalitatea de îmbunătățire sau de ameliorare a acesteia, aceasta decizie determină majorarea rezultatului care reiese contul de profit și pierdere [6].

Exemplu 2:

Referitor la cheltuielile ulterioare punerii în funcțiune. Cheltuielile ulterioare aferente unui element de natura și mijloacelor fixe care a fost deja recunoscut trebuie adăugate valorii contabile a activului numai atunci când se estimează că întreprinderea va obține beneficii economice viitoare suplimentare față de performanțele estimate inițial ca fiind corespunzătoare (IAS 38 "Imobilizări necorporale", IAS 16 "Imobilizări corporale" și IFRS 6 "Explorarea și evaluarea resurselor minerale") [7, 8, 9].

Compania a renovat la începutul exercițiului N clădirea în care își desfășoară activitatea compartimentul administrativ. Clădirea a fost achiziționată cu 18 ani în urmă, la

o valoare de intrare de 500.000.000 um, durata de viață utilă fiind 20 de ani. Cheltuieli cu renovarea au fost de 40.000.000 mii um. Managerii apreciază ca a ridicat gradul de deteriorare al clădirii, fiind necesară restaurarea ei pentru a se asigura funcționalitatea în continuare. Soluția propusă este necapitalizarea cheltuielilor cu renovarea. Pe de altă parte, conducerea companiei intenționează să achiziționeze un sediu nou și să îl vândă pe acesta, sperând ca prin renovarea clădirii să crească și valoarea ei de piață. Prin urmare ar putea decide capitalizarea cheltuielilor cu renovarea. Concluzionând, că cheltuielile cu amortizarea imobilizărilor corporale trebuie să fie alocată sistematic pe toată durata de viață utilă a respectivei imobilizări.

Concluzie. În acest an a fost modificată Legea contabilității nr. 113-XVI din 27.04.2007 și redenumită Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017 care va intra în vigoare din 01.01.2019, dar cu unele articole nr. 1-6 și art. 22 din 05.01.2018, care va avea un impact pozitiv pentru economia Republicii Moldova, deoarece trecere la sistemul bazat pe standard IFRS cere ca economiștii contabili, experții și auditori financiari, profesorii și studenții să asimileze lecții convergenței între referențialul internațional. Este, probabil, procesul cel mai complex căruia specialiștii trebuie să îi facă față, de la declanșarea reformelor contabile.

Existența întreprinderii pe termen lung depinde de capacitatea de a genera profit pozitiv, adică investitorii devin și rămân acționari într-o companie dacă estimează că dividendele și alte venituri de capital de care vor beneficia vor fi mai mari decât veniturile din alte plasamente cu un nivel de risc similar.

Ca rezultat, profitul, ca indicator absolut al rentabilității, constituie atât premise, dar și consecința unei afaceri.

Bibliografie

1. Naser C., *Creative financial accounting: its nature and use*, Pretince; Editura Economică, București, 2009
2. Ștefănescu, A. *Performanța financiară a întreprinderii între realitate și creativitate*, Editura Economică, București, 2012
3. Duțescu A., *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate*, Editura CECCAR, București, 2010
4. Feleagă N., Malciu L., *Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională*, Editura CECCAR, București, 2014
5. Audit Committee Newsletter, KPMG, Iunie 2003 citat de Balaciu D., Bogdan V., Vladu A.B., A brief review of creative accounting literature and its consequences in practice, *Annales Universitas Apulensis Series Oeconomica*, vol. 11, no. 1, pag. 176
6. Colectiv de autori. *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate – IAS 36*, Editura CECCAR, București, 2016
7. IAS16 <https://www.contabilsef.md/ro-snc-imobiliz-ri-necorporale-i-corporale-ru-en-46675/>
8. IAS 23 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=330274>
9. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017
10. <http://lex.justice.md/md/373601/>